

ningen behandler kun i mindre grad den udgivne text, mere ganske andre emner såsom Århus stifts udstrækning i tidens løb og den ældre lokalhistoriske litteratur om stiftet. Nu kan mange oplysninger om atlasets skæbne findes i de tidligere udgavers indledninger og noter, og navnlig i bindet om Sydsjælland har man gode muligheder for at se, hvorledes Resen arbejdede, og hvorledes materialet blev bearbejdet, her er også udgivet enkelte bevarede præsteindberetninger. For øvrigt adskilte Resen sig fra sine lærde forgængere som Niels Krag, Ole Worm og Hans Lauremberg ved tilsyneladende på egen hånd at henvende sig til bisperne om hjælp til sit topografiske værk. Tidligere havde cancelliet ved et missive beordret indsamlingsarbejdet sat igang.

Udgaven er fremkommet med støtte af Århus byhistoriske udvalg, hvad der kunne tyde på, at man navnlig har villet komme den lokalhistoriske forskning til hjælp. Der er da heller ingen tvivl om, at den vil blive benyttet flittigt og ikke alene af lokalhistorikere, men det står samtidig fast, at den, trods de mange værdifulde oplysninger den indeholder, er en dubiøs kilde, selv om udgiveren har forsynet teksten med mange gode oplysende noter og desuden i noteform rettet mange af de skrivefejl og misforståelser den indeholder. Vi må i det hele være forsigtige med at sætte lighedstegn mellem Resen og Uldall 186 fol., og når det i indledningen fastslås, at Resen ikke har benyttet indberetningerne til cancelliet fra 1623 om Århus stift, må vi vist nøjes med at slutte, at benyttelsen af disse indberetninger ikke træder frem i det her udgivne manuskript. Helge Søgaard nævner selv i indledningen, at beskrivelsen af Århus stift mest har betydning for lærdomshistorien, et standpunkt man helt kan tilslutte sig, men derfor ville en nærmere undersøgelse af den udgivne kildes tilblivelseshistorie have været af betydning. I betragtning af den store anvendelse af de mange antikvariske oplysninger, der indeholdes i de forskellige redaktioner af det Resenske materiale, er udgaven af værdi, idet det nu i højere grad end tidligere vil være muligt at undersøge oprindelsen til og pålideligheden af mangt og meget i vor topografiske, kunsthistoriske og arkæologiske litteratur.

FRANK JØRGENSEN

TÖNNES KLEBERG: Bibliotek i krigstid. Uppsala universitetsbibliotek i stora nordiska krigets slutskede. Acta Universitatis Upsaliensis. C. Organisation och historia. 10. Uppsala, Almqvist och Wiksell, 1966. 64 s. Ill. 12 sv. kr.

Værdifulde samlinger af bøger og håndskrifter blev i det 17. århundrede erobret af de svenske hære i Danmark, Polen og Tyskland og er endnu i dag en vigtig bestanddel af Sveriges biblioteksskatte. Da situationen under Store nordiske krig var blevet den stik modsatte, at landet truedes med invasion fra alle sider, blev de ansvarlige biblioteksledere med god grund ængstelige og forberedte forskellige foranstaltninger til sikring mod eventuelle plyndringer. Om disse bestræbelser giver Tønnes Klebergs lille bog omhyggelig besked. Mens universitetsbibliotekerne i Dorpat og Åbo blev ført til Stockholm og rigsarkivet til Örebro, kom evakueringsplanerne for universitetsbiblioteket i Lund ikke til udførelse og blev kun for et kortere tidsrum effektueret for Uppsalabibliotekets vedkommende. Dette sidste står med rette i centrum af fremstillingen, da det

både var det betydeligste og langt det største. Arbejdet med evakueringen af Uppsalabiblioteket var forbilledligt organiseret af Eric Benzelius d. Y., som bl. a. drog omsorg for at indholdet af hver enkelt kiste blev specificeret i protokoller, der endnu bevarede kan tjene som kilde til biblioteksbestandens historie. Farerne drev som bekendt over, først under 2. verdenskrig måtte lignende forholdsregler træffes af de svenske bibliotekschefer.

HARALD ILSØE

HOLDEN FURBER: *Bombay Presidency in the Mid-Eighteenth Century*. London, Asia Publishing House, 1965. viii + 76 s. 21 sh.

Ved udsendelsen i 1948 af »John Company at Work. A Study of European Expansion in India in the Late Eighteenth Century« stillede Holden Furber i udsigt at ville tage det samme emne op til undersøgelse også for den tidligere del af århundredet. Med »John Company at Work« gav Holden Furber en overbevisende analyse af den europæiske ekspansion i Indien i den kortvarige fredsperiode imellem den amerikanske frihedskrig og revolutionskrigene, og af de forskellige europæiske nationers rolle ved opbygningen af et Britisk Indien. Den foreliggende lille publikation rummer tre Heras Memorial Lectures, der i 1962 blev givet på St. Xavier's College i Bombay. På grundlag af materiale fra engelske, hollandske, portugisiske og svenske arkiver følger forfatteren her den europæiske deltagelse i den lokale handel langs Indiens vestkyst og belyser især det voksende engelske element inden for denne handel. Bag en let form skjuler sig et omfattende arkivarbejde, og forelæsningerne udsendes i virkeligheden som et prøvetryk af et større arbejde om den europæiske ekspansion i Indien i begyndelsen og midten af det 18. århundrede. Man kan håbe, at det indiske aspekt – i højere grad end det har været tilfældet her – vil blive inddraget i det lovede større arbejde, hvis fremkomst imødeses med forventning.

OLE FELDBÆK

JOHN C. MILLER: *Origins of the American Revolution*. (1943, rev. ed. 1959). Stanford paperbacks 8. Stanford U. P., London, Oxford U. P., 1966. xxii + 530 s. 28 sh.

Bogen er velskrevet og grundig. Den er mangesidet i måden hvorpå den beskriver det komplekse af faktorer som »styrede« kolonisternes tøvende kurs fra Pariserfreden 1763 frem til Uafhængighedserklæringen 1776. At store dele af den præger gængse lærebøger bevidner dens ry som klassiker. I korthed ser Miller udviklingen således:

Ved Syvårskrigens slutning havde England efterhånden vundet verdensherredømmet i den lange kamp mod Frankrig, men statsgælden var fordoblet, og godsejerne ville ikke fortsat betale »gildet« for »handelen« (The City of London). Den unge magtsøgende Georg III allierede sig med Toryelementer som med tronskiftet 1760 så en chance for at komme til magten igen omsider: Krigene skulle sluttes, Pitt og Whiggeerne ud, jordskatterne ned. Kolonisterne